

О. Вишняков,

завідувач кафедри права ЄС та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук,
професор Національного університету «Одеська юридична академія»,
заслужений діяч науки і техніки України

СПЕЦІАЛЬНИЙ ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ТЕХНОПАРКІВ І ТЕХНОПОЛІСІВ

РЕЦЕНЗІЯ*

Монографія професора кафедри права ЄС та порівняльного правознавства Національного університету «Одеська юридична академія» М. Д. Василенка «Спеціальні господарсько-правові режими технопарків і технополісів: досвід України та зарубіжних країн» є комплексним системним господарсько-правовим дослідженням теоретичних та практичних питань інноваційної сфери сучасної України, які стосуються системної організації спеціальних господарсько-правових режимів технопарків та технополісів в Україні. Актуальність даного монографічного дослідження обумовлена цілою низкою факторів як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Наприкінці минулого століття уряди провідних держав світу стали розглядати інновації як головний чинник конкурентоспроможності країни в новій економіці. Відбулося об'єднання наукової, промислової політики і частково регіональної в інноваційну політику, головною метою якої стала підтримка середовища, що сприяє створенню інновацій. В Україні також було на державному рівні проголошено інноваційний шлях розвитку держави, а це, в свою чергу, передбачало активне державне регулювання інноваційною діяльністю, в тому числі й через застосування

спеціального режиму господарювання. Однак багато проблем економіко-правового характеру виникло останніми роками саме із застосуванням спеціального режиму господарювання при реалізації проектів технопарків, про що свідчать низькі показники інноваційної діяльності цих інноваційних структур.

У ракурсі правових досліджень останніми роками досить активного обговорення набули питання щодо підвищення ефективності національного законодавства з питань інноваційної діяльності. Розглядалися різні варіанти: від внесення змін до чинного Закону «Про інноваційну діяльність» та доповнення глави 34 «Правове регулювання інноваційних відносин» Господарського кодексу України до проведення систематизації всього масиву нормативно-правових актів, що регулюють відносини в інноваційній сфері, та розроблення за її результатами кодифікованого акту, який дозволить не лише якісно підвищити рівень ефективності законодавчого регулювання таких відносин завдяки відміні недієвих і застарілих правових норм та приведенні їх у гармонійну єдність, але й модернізувати його з урахуванням стану та існуючих проблем національної економіки, державних пріоритетів з питань впровадження інноваційних засад її розвитку та тенденцій руху глобальної, світової економічної системи.

Аналіз зазначених правових форм удосконалення правового регулювання відносин в інноваційній сфері дає під-

* Рецензія на монографію: Василенко М. Д. Спеціальні господарсько-правові режими технопарків і технополісів: досвід України та зарубіжних країн / М. Д. Василенко. — О. : Симекс-принт, 2012. — 244 с.

стави для висновку про існування невідповідності між нормами чинного законодавства, їх реалізацією та основними принципами проголошеного на державному рівні інноваційного шляху розвитку держави. Це, в свою чергу, вимагає найскорішого подолання існуючого розбалансування та активного державного регулювання інноваційної діяльності.

З огляду на означену проблематику монографія М. Д. Василенка «Спеціальні господарсько-правові режими технопарків і технополісів: досвід України та зарубіжних країн» (Одеса: Симекс-принт, 2012), безумовно, визначається своєю вчасністю та важливістю як для практики, так і для юридичної науки в цілому. Вагомість запропонованого монографічного дослідження зростає з огляду на те, що автор є не тільки дослідником теоретичних проблем функціонування технопарків і технополісів, але й практиком, який очолював один із 16 українських технопарків — технопарк «УМБІЦЕНТ» і знає про всі проблемні зони їх функціонування у практичній площині.

Монографія складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, післямови та списку використаної літератури. За своєю структурою монографія є логічною. У цілому всі компоненти роботи пов'язані спільною метою і відтворюють цілісність роботи. Структура роботи і логіка викладу матеріалу в монографії відповідають назві та прийнятій автором концепції. Виділяється господарсько-правова спрямованість монографії. Розглянуті питання її розділів ґрунтовно висвітлені, зроблені чіткі висновки, представлений відповідний список літератури.

Імпонує те, що автором здійснено спробу пов'язати та пояснити існуючі господарсько-правові проблеми у сфері інноваційної діяльності технопарків і технополісів з першопричинами економічних завдань, які повинні бути враховані при подоланні кризових явищ та забезпеченні інноваційного розвитку економіки сучасної України. Професором М. Д. Василенком всебічно проаналізовано неоліберальний характер

господарських правовідносин в нашій країні, їх витоки та шляхи подолання неоліберальної ринкової доктрини.

Варто відзначити конструктивні підходи до визначення причин занепаду інноваційної діяльності в нашій державі на сучасному етапі та пропозиції щодо проведення необхідних заходів для її відновлення, в тому числі через поширення діяльності технопарків, наукових парків, технополісів в «модернізованому» спеціальному режимі.

У запропонованій монографії вченого-практика розкрито комплексний характер нормативно-правових актів розвитку інноваційної діяльності. Ним запропоновано диференціювання інноваційного законодавства на сучасному етапі його становлення на загальне, спеціальне та особливе з метою всебічного розкриття особливостей діяльності технопарків і технополісів, а також найбільш логічного організаційно-правового аналізу інноваційного законодавства.

Визначальну роль для розвитку українських міст набуває творення містоформуючих галузей, значення яких в часі не є постійною величиною. У цьому зв'язку важливим у монографії М. Д. Василенка є звернення уваги на необхідність забезпечення економічного зростання малих і середніх міст України через відновлення роботи існуючих та подальше створення нових спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку, спрямованих на реалізацію інноваційних проектів. Автор монографії всебічно обґрунтовує необхідність зняття мораторію на створення спеціальних економічних зон в сучасних умовах розвитку нашої держави та скорочення переліку пріоритетних напрямів інноваційної діяльності з метою раціонального використання фінансових ресурсів.

Розвиток сучасних міст М. Д. Василенко справедливо пов'язує з розбудовою сучасних технополісів і технопарків. Однак правове оформлення технополісів знаходиться в Україні ще на стадії становлення і навіть не існує законодавчого визначення поняття «технополіс». Цій проблемі в монографії

приділено велику увагу і запропоновано шляхи її вирішення.

Звертає на себе увагу проведений економіко-правовий аналіз інноваційної діяльності за кордоном, в тому числі в ЄС, США, КНР, Тайвані, інших інноваційно розвинутих країнах.

Особливу цінність монографічного дослідження М. Д. Василенка складає розділ, який стосується особливостей інноваційної політики та моделей інноваційного розвитку ЄС та країн-членів з урахуванням політики поглибленої співпраці, диференціації та субсидіарності в країнах-членах ЄС. На сьогоднішній день об'єктивний процес здійснення інноваційної політики в Європейському Союзі, у тому числі і правового регулювання інноваційної діяльності, має свою правову основу, пов'язану із зближенням національних систем. Важливою складовою регулювання інноваційної діяльності є формування гармонізованого законодавства держав-членів ЄС.

Автором монографії ґрунтовно проаналізовано існуючі заохочення, рекомендації та обмежувальні заходи в інноваційній політиці ЄС (на прикладі технопарків) та проведено компаративний аналіз співвідношення пільг та ефективності щодо технологічних і наукових парків в країнах-членах ЄС. У роботі М. Д. Василенка зазначено, що важливим державно-правовим інструментом регулювання та стимулювання інноваційної діяльності є закріплення пільги в нормі права. У сучасних умовах одним із важливих факторів впровадження інновацій в ЄС стає використання ризикового (венчурного) капіталу та венчурного інвестування як фінансового інвестування з високим ступенем ризику в активи новостворюваних або діючих підприємств задля їх розвитку й розширення діяльності. Автором монографії в цьому контексті справедливо підкреслено та доведено необхідність прийняття відповідного закону, з

урахуванням європейського і світового досвіду, який визначав би правові та організаційні основи створення і фінансування діяльності венчурних фондів в Україні, особливості їх діяльності, встановлював би вимоги до складу активів венчурних фондів, а також порядок державної реєстрації та контролю у сфері венчурного інвестування.

Окрему увагу автора монографії приділено актуальним питанням, пов'язаним з фінансуванням і пільгами щодо інноваційної діяльності в цілому та окремих інноваційних структур, зокрема. Важливою для підприємств при здійсненні ними інноваційної діяльності є допомога держави. Держава може здійснювати як пряме, так і непряме стимулювання з розроблення і впровадження інновацій на підприємствах. Проте варто зазначити, враховуючи значний дефіцит бюджету в Україні, що держава наразі не в змозі здійснювати пряме фінансування інноваційної діяльності підприємств через надання пільгових кредитів чи субсидій. У свою чергу, непрямі стимули є однією з реальних можливостей держави здійснювати стимулювання інноваційної діяльності підприємств. Головними непрямыми стимулами з боку держави мали б стати податкові стимули. Надання податкових пільг слід розглядати з урахуванням етапів інноваційного процесу і наявності типів підприємств та організацій, які задіяні у інноваційному процесі.

Монографія залишає добре враження, яке спонукає до глибоких роздумів щодо розвитку інноваційної системи нашої країни та її законодавчого регулювання. Порухені автором господарсько-правові проблеми інноваційного розвитку сучасної України при вирішенні економічних проблем в епоху знань запрошують до дискусії учених, правознавців, економістів та політиків. У цілому монографія може бути визначена як важлива цілісна і завершена робота.